

REDACTIUNEA,
Administrațiunea și Tipografia.
BRAȘOV, piața mare Nr. 30.
Scrisori nefrancate nu se primesc. Manuscripte nu se retrimit.
INSERATE se primesc la ADMINISTRATIONE în Brașov și la următoarele Birouri de anunțuri:
In Viena: M. Dukas Nachf. Max. Augenthaler & Emmerich Lesner. Heinrich Schäfer. Rudolf Mosse. A. Oppelka Nachf. Anton Oppelk. In Budapesta: A. V. Goldberger, Ekstein Bernat. In Hamburg: Marolyi & Liebmann.
PREȚUL INSERȚIUNILOR: o serie garmond pe o colonă 6 or. și 30 or. timbru pentru o publicare. — Publicări mai dese după tariful și învoială.
RECLAME pe pagină a 3-a o serie 10 or. sau 30 bani.

GAZETA TRANSILVANIEI.

ANUL LXI.

„GAZETA“ iese în fiecare zi.
Abonamente pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 12 fl., pe șase luni 6 fl., pe trei luni 3 fl.
N-rii de Duminică 2 fl. pe an.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 40 franci, pe șase luni 20 fr., pe trei luni 10 fr.
N-rii de Duminică 8 franci.
Se primumeră la toate oficiile poștale din țară și din afară și la d-rii colectori.
Abonamentul pentru Brașov
Administrațiunea, Piața mare, Târgul Inului Nr. 30, etajiu I.: Pe un an 10 fl., pe șase luni 5 fl., pe trei luni 2 fl. 50 cr. Cu dusul în casă: Pe un an 12 fl., pe șase luni 6 fl., pe trei luni 3 fl. — Un exemplar 5 cr. v. a. sau 15 bani. — Atât abonamentele cât și inserțiunile sunt a se plăti înainte.

Nr. 244.

Brașov, Sâmbătă 7 (19) Noevre.

1898.

Reînvierea monumentului Hentzi.

Mare decepțiune în tabăra maghiară!

Vestea, că statua lui Hentzi de pe piața Sf. George va fi luată de acolo și în locul ei se va așeza noul monument al împărătesei și reginei Elisabeta, fusese salutăta cu o bucurie nespuașă, și patrioții maghiari de tot felul își făceau deja iluzii, că vor scăpa odată pentru tot-deuna de acest monument urgisit. Mulți îl vedeau deja trecând granița și împodobind vr'un colț din un oraș însemnat austriac. Acolo li e locul, diceau ei, dér nu la noi.

Sentimentul de bucurie a celor din Budapesta, în așteptarea acésta, s'a fost pronunțat în așa mod, încât, precum scim, Vienesi au adus în discuțiune cestiunea strămutării monumentului și au declarat, că sunt gata a-l primi între zidurile orașului lor, decât nu va mai fi eferit în Ungaria.

Intr'aceea diarul militar „Armeblatt“ a adus scirea, că monumentul Hentzi va rămâne tot în Budapesta și va fi așezat înaintea școlii de cadeți de acolo, ca să fiă o amintire neperitoare de vitejie și de credință înaintea ochilor tinerimei, ce va crește în acest institut militar.

Impărtășirea acésta a fôiei militare a dat privilegiu la o interpelațiune în camera unghurescă. Scim, că atunci ministrul-președinte Banffy a răspuns, că acea fôie nu are caracter oficial și a dat să se înțelgă, că informațiunea adusă de ea nici nu este întemeiată.

A urmat însă curând decepțiunea. Alaltăeri s'a publicat ordinul prea înalt al Majestății Sale precum și rescriptul ministrului de războiū privitor la atacarea statuei Hentzi. Și étă, că prin acésta publicare s'a dat pe față, că bănuelile de mai înainte au fost întemeiate și că, în adevăr, s'a hotărît, ca monumentul lui Hentzi să fiă așezat în grădina școlii de cadeți a infanteriei din Budapesta, și încă așa, ca el să reprezente în mod demn monumentul războinicilor, cari au cădut în eroica apărare a fortăreței dela Buda în anul 1849.

Actele amintite, ce le reproducem mai jos, cuprind așa-dér nu numai totala nimicire a speranțelor acelora, cari au dorit să scape de statua lui Hentzi, dér mai constituie și o completă desavuare a declarațiunilor, ce le-a făcut în cameră înainte cu câte-va zile ministrul-președinte Banffy.

Firește, că întorsătura neașteptată în sfacerea Hentzi a produs mare senzațiune în Pesta și a pus în mișcare mai ales pe kossuthiști. În ședința de eră a camerei, Francisc Kossuth a adresat lui Banffy întrebarea, decât ordinul preînalt militar și rescriptul ministrului de războiū s'a adus fără scirea lui și decât ia răspunderea pentru ele?

Ministrul-președinte a răspuns, că cestiunea, nefind la ordinea di-

lei, nu se va pronunța asupra ei acum, ér cât pentru „Armeblatt“, susține și acum, că nu e o fôie oficială și nu stă în nici o legătură cu ministrul de războiū.

Declararea lui Banffy a fost din tôte părțile cu furiă atacată de opozițiune, care la întrebarea unuia, că ce mai așteptă ministrul-președinte? — a răspuns unisono: Trebuie să l dăm afară!

Tôtă mânia și amărăciunea se îndreptă acum în contra ministrului de războiū Krieghammer. 'I se împuță, că a cutezat să comenteze ordinul Majestății Sale și să vorbescă de faptele vitejesci dela 1849 ale războinicilor de sub comanda lui Hentzi, ba m'at mult, să accentueze, că scopul așezării monumentului lor înaintea școlii militare este de-a fi un semn neperitor de vitejie și de credință înaintea ochilor junimei militare din acel institut.

Tôtă presa maghiară, afară de câte-va diare guvernamentale, se ocupă în mod pasionat de acésta nouă fasă a afacerii monumentului Hentzi și spiritul, în care o discută este în de ajuns caracterizat, decât vom cita aici următoarele rânduri dintr'una din acele foi:

„Cum va sci să paralizeze Banffy acésta cursă a Camarillei austriace, nu scim. Una scim însă sigur: că înaintea tinerimei maghiare — dedice-se ea carierei militare, orî nu — Hentzi nu va fi exemplul vitejiei și credinței militare, ci numai al trădării de patriă și al călcării cuvântului. Ordonanța ministrului de războiū nu va pute crește dér adoratori ai lui Hentzi, ci numai ômenî ca Szeles Adorjan“ (cel ce a făcut atentatul contra statuei lui Hentzi).

Atâta este de-ocamdată de-ajuns spre a înțelge situațiunea momentană. Ce va mai urma, vom vedé.

Congresul dela Turin și foile unghuresci.

Precum am arătat în numărul premergător al fôiei noastre, foile unghuresci se silesc în tot chipul se micșoreze împôrtanța faptului, că tinêrul student român dela Oradea-mare, Bolcaș, a fost ales, drept manifestare de simpatie pentru cauza Românilor de dincôce, între vice-președinții congresului. S'a susținut între altele, că președintele reuniunii studentesci din Paris, Tissier, ar fi cerut ca Bolcaș să fiă admis numai ca delegat al reuniunii studentesci din România, deoarece congresul numai pe studenții din România li pôte recunôsce ca Români. Studenții români să fi cerut apoi votarea după națiunii și să fi rămas în minoritate. Scirea acésta a fost acompagniată de cuvintele: „Bucuria Maghiarilor e mare, — Români voesc să părăsescă congresul“.

Cumcă scirea acésta a fost tendențioasă și necorrespundătoare adevărului se vede lămurit din esplicarea ce au alus'o aceleași foi unghuresci a doua zi după publicarea ei.

Astfel cetim în „P. Lloyd“ de Mercuri sub titlul: „Studenții maghiari și români în Turin“ următoarele:

„Precum anunță o telegramă din Turin, studenții români, cari sunt foarte amărîți din cauza victoriei studenților maghiari, au voit să părăsescă congresul studenților. Spre a liniști spiritele (!) președintele Tissier a propus, ca congresul să dea expresiune simpatiiilor sale pentru Români și să renunțe, că aspirațiunile lor n'au să fiă atinse. Români în urma acésta s'au purtat érași în mod provocător (?). În ședința de după amedî Tissier și-a rectificat propunerea sa reînțelșă, declarând, că congresul respecteză nișințele culturale ale fiă-cărei națiuni îndreptățite și propunerea sa a fost ținută în acest sens. Congresul a salutat acésta rectificare cu aplauze sgomotoșe, ceea ce érași a mai potolit în mod însemnat pofta de luptă a Românilor“.

Orî cine va ceti cu atențiune și cu nepreocupare telegrama de mai sus a fôiei unghuresci, va trebui să primescă o impresiune, că ea are caracterul de retragere față cu scirea tendențioasă adusă mai înainte.

Ajunge, că prin motiunea votată de congresul internațional studentesc, Români și aspirațiunile lor naționale au fost asigurate de întregă simpatia a acestui congres, pentru ca orî cine să fiă în clar, că aici nu s'a făcut nici o deosebire între Români din România și cei din Transilvania și Ungaria. Nu era și nu putea fi tréba congresului de a stabili până întru cât sunt îndreptățite orî nu aspirațiunile unora și ale altora.

„Școla urei față de Maghiari.“

Organul partidei populare, „Alkotmány“, publică în numărul său dela 17 Noevre un articol de fond sub titlul de mai sus, în care se ocupă de politica sistemului actual de guvernare față cu naționalitățile nemaghiare. Critica, ce o face fôia catolică unghurescă, atinge multe puncte de interes și vednice a fi remarcate, din care cauză reproducem aci părțile mai însemnate din articolul menționat:

Politica de interes, ușurința și lipsa de bun simț a domniei partidului liberal, nicăiri nu se manifestă atât de bine, ca în cestiunea de naționalitate. E trist, dér trebuie să spunem adevărul, că între Maghiari și naționalități încă nici până-adi nu există iubirea și legătura intimă atât de necesară, care singură pôte să constituie națiunea politică. Presa liberală jidovescă umple de adevărată spaimă pe Maghiari îndată ce e vorba de cestiuni de-ale naționalităților și în tot chipul dă de scire naționalităților din patriă, că existența lor e o adevărată nenorocire pentru Maghiari și pentru patria milenară. Sistemul liberal, de altă parte, în administrațiune și justiță consideră de-o adevărată datoriă a sa de-a face, ca Maghiarii să fiă urîți pretutindenea. Am ajuns așa departe, încât o adevărată panică cuprinde societatea maghiară îndată ce e vorba despre cestiunea de naționalitate. Se tem de ea ca de foc, și numai iei colo se găsește câte-un părinte al patriei,

cu fața posomorită, care recunôsce, că cestiunea e periculoasă, dér că nu ne pricepem la ea, și astfel e mai bine s'o lăsăm în pace.

Liberalii însă se ocupă cu ea. La Neutra, la Varna, la Ciaca și la Stomfă nici n'ar fi cutezat să pășescă cu atâta nerușinare la încălcarea drepturilor, decât n'ar fi fost vorba de Slovac. Banffy nică-odată n'ar fi fost om vestit, decât comitatele Solnoc-Dobéca și Bistrița-Năsăud n'ar fi fost locuite de Români și de Sași. Indiviđi „esperți în cestiunile ardelenesce“, ca Bokross Elek, de-asemena marî „patrioți“, au înflorit numai în ținuturi locuite de naționalități. Indiviđi de felul lui Káhan Ezékiel din Maramureș și alți „stêlpi“ liberali, numai acolo au putut stôrce poporul, unde acesta nu a fost maghiar. Sistemul liberal cu corupțiunile sale de mii de feluri, cu sutele sale de feluri de violență și cu politica sa de-a fabrica martiri, a făcut tot ce i-a stat în putere pentru a duce lucrurile acolo, ca în cestiunea de naționalitate să stăm mai réu acum, ca în 1848.

Fiă Slovac, fiă Rutean, orî Român, orî Sârb: la valii și la pașalele liberale din provincia înzadar se adreséză pentru a i se face dreptate, înzadar cere dela ei drept și echitate, căci numai atunci e luat în sermă, decât nu e opozițional. Déca e guvernamental, atunci i-se fac frumoșe promisiuni, i-se strînge mâna, i-se dau bani de cărușă, rachiul, opine, ba câte-odata și slănină și i-se iértă, decât e atât de cutezător, ca să nu vorbescă unghuresce séu jidovesce. Déca însă face parte din opozițiune, numai decât e gata gendarmul, temnița, procurorul și o întregă presă coruptă, cu calumniile și acușațiunile sale pentru trădare de patriă, cu torturile sale uciđătoare de spirit.

Francisc Deak și Iosif Eötvös au creat frumoșă lege despre egala îndreptățire a naționalităților, dér sistemul Tisza-Banffy a pus lângă ea presa jidovescă, care cu lătrăturile sale asurđitoare și cu mușcăturile sale periculoșe ar face imposibilă provocarea la lege și la respectarea legii.

Coloman Tisza, pentru a abate atențiunea Maghiarilor dela machinațiunile corupte ale politice sale anti-naționale, a îndreptat atențiunea națiunii asupra așa numitelor societăți de maghiarizare. După-ce acestea s'au înființat și după-ce au vedut, că în prima liniă trebuie să se lucreze pentru îmbunătățirea situațiunii economice și culturale a elementului maghiar, ér nu numai a benchetui și injura naționalitățile, liberalii au format din „Kulturregyleturi“ nisce simple cluburi guvernamentale

E clar, că nu naționalitățile slăbesc pe Maghiari, ci cămătăria, rachiul, încătușarea lor în ghiarele Jidanilor... În privința economică au lăsat poporul pradă imigrațiilor din Galia și din individul ca Jäger David, ér scopul și activitatea „Kulturregylet“-urilor au îndreptat'o în direcțiune contrară.

Dér cine ar pute să înșire t'ite, câte ômenii lui Banffy le-au comis în cestiunea naționalităților? S'ar pute scrie broșuri nu despre așa numitele gravamine ale naționalităților, ci despre încălcarea celor mai primitive drepturi cetățenesce, despre a căror deplină respectare chiar Maghiarii ar trebui să se îngrijescă.

N'avem decî să ne mirăm, decât Români pentru salvarea lor economică și-au

infinaț societăți de credit și că aceste societăți prosperază. In institutele de bani române vedem rezultatele reacțiunii firești a politicii mercantile jidovesci, și decă aceea, in ale căror mână se află conducerea, și-ar uita de chiamarea curat economică a institutelor, acolo e legea, care pedepsece transgresiunile și crimele. Precum au înflorit institutele românesce de bani, așa vor înflori și asociațiunile de credit creștine, așa numite „bănci ale partidei populare“, pentru-că munca cinstită și independentă, decă scopul ei e sănt, nu e lipsită de binecuvântarea lui Dumnezeu; pe când asupra economiei liberalilor vedem, că e blăstămul lui Dumnezeu și al poporului...

„Demonstrația dela Clușiu“ o născocire.

Am arătat deja in numărul de ieri, că după informațiunile dela Clușiu, totă afacerea cu „demonstrațiunea română“ de acolo lansată de o foie oficioasă maghiară, și exploatată de celelalte foi din Peșta privitor la o intrunire și la un discurs al directorului institutului de bani „Economul“, este dela început până la sfârșit neadeverată.

Avem de-a face dér cu o miserabilă născocire făcută ca multe altele cu scop de a servi haitei banffy-iste ca „Wau-Wau“, ca să sparie opoziția cu „agitațiile“ românesce „dușmane statului“.

Directorul institutului de credit „Economul“ din Clușiu, d-l Basiliu Podoabă, a adresat corespondenței oficiose amintite, precum și dijarului „Magy. Állam“, o desmintire categorică, in care dice între altele:

In un articol apărut in nr. 262 al dijarului „Magyar Állam“ cu titlul „Lăudăroșia unui director român de bancă“, cineva se ocupă cu modesta mea persoană și-mi atribue că aș fi dis nice laude și declarații, cari decă ar fi adevărate aș fi vrednic să fiu transportat in casa de observație. Dilele trecute toate diarele din patrie m'au declarat de student slovac și au atras atențiunea senatului universitar să facă cercetare in contra mea și să mă pedepsescă ca pe un trădător de patrie, deoacă ca un student slovac am ținut discurs agitațoric la serata de cunoștință a studenților universitari români.

Peste câte-va zile diarele s'au convins, că cine-va le-a păcălit și au desmintit soirea neesactă dată in vileag.

Așa stă lucrul și in cazul de față.

Nici eu și nici un membru al inteligenței române din loc nu avem cunoștință, că s'ar fi ținut aici o astfel de adunare, in care eu aș fi rostit discursul ce mi-se atribue.

In fine d-l Podoabă declară, că nu se ocupă cu politica și că stă in fruntea unui modest institut de bani, care nu are de-a face nimic cu politica.

Acastă declarație este, credem, destul de lămurită și hotărâtă pentru-a pune in adevărata ei lumină uneltirile mișelesc ale reptilelor guvernamentale.

Statua lui Hentzi.

(Ordin prea înalt)

Etă, in traducere română, textul ordinului de di prea înalt adresat armatei din incidentul strămutării statuei lui Hentzi:

Nr. 1802/preș.

In următoarele se publică in întregimea lui ordinul ce mi-s'a adresat mie personal de către ministrul ces. și reg. de război sub numărul 5526 cu scop, ca toți ofițerii să-l ia spre știință:

„Am onoare a aduce la cunoștință serenității tale următorul ordin prea înalt adresat mie:

„După-ce regularea terenului „pieții St. George din Buda, pe care stă monumentul, ce Eu l'am ridicat „ostașilor căduți la apărarea citadeliei, trebuie să se începă cât de curând, adecă mult mai înainte de „ce, conform dorințelor Mele, pe acest loc se va ridica statua in amintirea Majestății Sale împărăteșei și Reginei — pentru scutirea „insemnătății pioase a monumentului „luptătorilor ordon următoarele:

„Acest monument al luptătorilor trebuie dus in grădina școlii de „cadeți pentru infanterie din Buda-„peșta și renovat in mod demn să „se așeze acolo așa, ca să stea de „asupra aceluia mormânt, unde vor „fi puse la un loc osămintele respectivilor căduți.

„Cu transportarea vei încredința „P. Ta pe comandantul corpului de „armată IV, pe comandantul general Lobkovitz in Budapeșta.

„Tote cheltuelile împreunate cu „lucrările necesare vor fi acoperite „din cassa Mea privată, pentru-că „am și dat ordin directorului acestei casse“.

„Conformându-mă acestui ordin prea înalt, încredințez pe Excelența Ta cu strămutarea monumentului ordonat grațios de Majestatea Sa. Excelența Ta să comunice numai decă ofițerilor subalterni și ostașilor acăsta nobilă hotărâre a domnului suprem al armatei.

„Așader monumentul, pe care Maj. Sa cesaro și apostolică regescă l'a ridicat in semn de recunoștință față de acei ostași, cari in împlinirea eroică a datorinței lor au căduț la 1849 in apărarea Budei, se va strămuta la un loc, unde va rămâne și mai departe pe teatrul bravelor fapte de arme. El va sta totodată inaintea ochilor tinerimei militare, ca semn al vitejiei și fidelității pururea neperitor.

„Tot soldatul Majestății Sale va pădi in amintirea recunoștinței acăsta prea grațiosă hotărâre, ca o expresiune reînviată a pietății și stimei față de virtuțile militare“.

Krieghammer m. p.

„Acest ordin se comunică tuturor comandanților de corp, trupelor și institutelor“.

Lobkovitz
mareșal.

Pressa maghiară varsă foc și pară in contra cuvintelor cu care ministrul de război Krieghammer inșoșese ordinul prea înalt. „Magyar Hirlap“ dice, că prin declarațiunile sale, ministrul de război recunoșce, că el a inspirat comunicatul cunoscut din „Armeblatt“, lovind in față întrăgă națiunea maghiară și desavuând pe Banffy, care inainte cu trei zile declarase in parlament „că nu pôte recunoșce îndreptățirea provocării la exemplu“. Avem dér de-a face — continuă „M. H.“ — c'o conjurațiune a camarillei in contra lui Banffy. „Noi însă șcim, că inaintea tinerimei maghiare, care fie că se pregătesce pentru cariera militară, fie pentru altă carieră, Hentzi nu va fi modelul vitejiei și fidelității militare, ci modelul trădării de patrie și al călcării cuvântului. Ordinul ministrului de război nu pôte cresce adorator ai lui Hentzi, ci numai Szelles Adorján i“.

Adecă foia șovinistă maghiară pronosce, că in contra statuei eroicului general se vor face și pe viitor atentate de dinamită.

Din camera ungară.

(O scenă viforată.)

Tocmai pe când in adunarea orașului Peșta se făcea alegerea lui Banffy ca cetățen de onoare in cameră s'a petrecut o scenă remarcabilă între deputați.

Sedința de alaltăeri a fost destinată vorbirilor de încheiere. Cel dintăiu a luat cuvântul Barabas Bela, care pronunță un discurs vehement in contra lui Banffy, care nu șcie să apere interesele naționale. Opoziția vré, ca pe Banffy să-l jertfescă pen-

tru patrie, guvernamentalii însă vor dinpotrivă. Rógă decă pe ministrul președinte să și părăsescă locul ce ocupă. Oratorul se ocupă apoi de afacerea-Hentzi. E o mare rușine pentru Maghiari, că statua se ia dintr'un loc pentru-ca să fie pusă in alt loc. Statua acăsta nu este nici a Austriei, nici a Ungariei, așa-dér a cui este? Cine a putut da regelui acest sfat? Nu trebuie să ne vină in minte négra tradare de patrie Hentzi-ană? Statua va fi dusă la școla militară, unde vor înălța ca model pe acest trădător. Sângele ne iese in obraz și trebuie să desperăm de viitorul națiunii noastre. Aici sunt apoi medalile jubilar. Ce este asta? Madarász: Tradare de patrie! Barabás: N'avem nimic contra, decă in Austria se serbeză acest jubileu. Inșă decă vréu ca și noi in Ungaria să serbăm una din epocile cele mai negre, nu șcim cum un Maghiar conștient ar puté să pörte aceste medalii?

Banffy: ia și el cuvântul și spune, că opoziția amenință prin activitatea ei parlamentară interesele țării. Află, că situația este fôrte gravă și rógă opoziția să-și tragă bine pe sémă, că întrăga ei luptă, nu este purtată in contra persoanei sale (a lui Banffy), ci e îndreptată pentru a șgdui constituția Ungariei.

Ivanka: Mișcescă! Ticăloșie! Nu vom suferi!

Banffy: Decă lupta, ce a-ți pornit'o presupun, că conștient, ori inconștient e îndreptată in contra constituției Ungariei...

Ministrul-președinte a fost împiedecat de a și șfiri fraza. Din buacile opoziției se auți de nou strigătele de: Nu-i adevărat! Jos! Rușine! Mișcescă! mișcescă! Josnicie! și calumnie! strigă Iuliu Justh: — Pieri de acolo! secundă Ivanka: Afară cu el!

Furtuna abia s'a putut potoli, când Banffy a spus in ce chip înțelege declarația ce a făcut.

Scena acăsta e mult comentată de diarele guvernamentale, cari ved in ea semnul unei lupte și mai vehemente, ce opoziția e gata a purta in contra lui Banffy.

Cetățenia de onoare a lui Banffy.

Alaltăeri s'a făcut in consiliul comunal al Peștei alegerea ministrului-președinte Banffy ca „cetățen de onoare“ al capitalei ungare. Etă cum s'a petrecut acăsta „alegere“:

Notarul a cetit la început lista acelor membri, cari au înaintat propunerea, ca Banffy să fie ales cetățen de onoare. Când s'a cetit numele lui Roman, acăsta a strigat: „Eu n'am subșcriș!“ Opoziția, pe care majoritatea slugarnică a iritat'o la culme, a întors împrumutul. Toți membri ei strigară: „Falsificare! Crimă! Svindlerei!“ Polonyi: Subșcrierea s'a falsificat. S'a aflat indata, că sunt și alte subșcrieri false, între altele a unui membru, care se află internat in casa de nebuni.

După acăsta s'a cetit propunerea între ironicele intreruperi ale opoziției. Unul dintre mamelucii lui Banffy, cu numele Csiky, dise între altele, că decă membrii consiliului se pörtă cu supunere față de regele, atunci meritul și recunoștința nu se pôte denega nici primului său consilier.

După-ce Csiky și-a șfârșit vorbirea, br. Liphay Bela s'a ridicat și cu dispozițiunile statutare a arătat, că propunerea nici nu se pôte desbata. La acăsta Csiky a cerut urgența, la care a vorbit érași Liphay in mijlocul șgomotului uriaș, ce-l făcea majoritatea. El dise între altele: Șciu, că de ce Haynau a fost ales cetățen de onoare, nu pot șcii însă, de ce să fiă ales Banffy.

In fine punându-se la desbatare propunerea de urgență, oratorii opoziției au fost mereu infestați de cătră majoritate. S'au produs scene fôrte șgomotose, așa că oratorii din opoziție abia puteau fi auțiți. Un membru a dis, că Banffy n'are alt merit, decă că șporesce apotecele, el nici n'are lipsă de titluri de onoare, fiind-că inșuși crează baroni și grofi — pe bani. Sub Banffy Ungaria a devenit stat polițienesc — merită decă să fiă ales polițai de onoare.

Pe Banffy puteți să-l puneți și in Patheon, căci istoria și așa il va da afară de acolo.

Ajunse la cuvânt Dr. Ioan Hegedüs. Guvernamentalii năvăriră la tribuna presidială declarând, că Hegedüs i-a numit svindleri. Intra-aceea luă cuvântul Paul Kovacs, pe care n'au vrut să-l lase a vorbi. Intre el și Slesinger se produse un vehement schimb de vorbe. Kovacs repetă, că guvernamentalii sunt svindleri și falsificatori, pentru care expresiuni președintele i a detras cuvântul. Acăsta a făcut ca viforul să isbucnescă și mai tare. Petru Kassics strigă: In scaunul presidial șede un anarchist. Aici numai înarmați putem veni! — Declarația lui Kassics făcu, ca mamelucii lui Banffy să sară la Kassics cu pumnii și să se amenințe — era pe aci să se bată pentru cetățenia lui Banffy.

In fine spiritele se mai domoliră, așa că puté să vorbescă și bar. Ivor Kaas, care asemănă timpurile de ađi cu cele din 1848, când autoritățile orașului au dat diplomă de onoare lui Haynau. Ađi in Ungaria poruncesc generalii străin și sanctitatea legilor a încetat de a mai fi un cult.

Alți oratori nu s'au mai anunțat la cuvânt. Făcându-se votarea, Banffy a fost ales c'o mare majoritate cetățen de onoare. Minunat!

Revistă externă.

Mesagiul italian. Alaltă-eri s'a deschis in Roma noua sesiune parlamentară. Mesagiul de deschidere face mai întâiu amintire despre turburările, cari au șgduit pacea țării, și cari in multe părți au isbucit din cauza miseriei. Cea mai mare binefacere la care se așteptă acum Italienii este liniștea și pacea, pentru-ca să se pôte garanta stările sociale. Nu se pôte șevărși însă o muncă rodnică, fără de respectarea instituțiilor de stat și a ordinii sociale.

Raporturile Italiei cu tó e puterile sunt din cele mai cordiale. O dovadă despre acăsta este răspunsul tuturor puterilor la inițiativa guvernului italian in cestiunea anarchismului. Peste câte-va zile se va deschide in Roma conferența internațională in contra anarchismului, cu scop de a lua măsură de înfrânare a casurilor criminale, cari nu de mult au pășit in forma cea mai înșgrozitoare, uciđend o femeie încoronată binefăcătoare și bună.

Mesagiul accentuează apoi necesitatea de a-se garanta curățenia și independența alegerilor, anunțând reforme pe terenul justiției.

Cu privire la raportul față de biserică, guvernul va urma politica libertății, ce se bază pe tradiția și spiritul poporului italian. Religiei trebuie să i-se dea tot-déuna stima cuvenită, însă in casurile singuratie guvernul va scuti drepturile puterii civile.

Mesagiul anunță apoi un proiect de lege pentru îmbunățirea preoțimei rurale și pentru condițiile șortii muncitorilor. El își va da silința să ușureze dările, spre care scop va înainta proiecte de legi cu ținta de-a ușura sarcinile grele și de-a obli calea la împărțirea dréptă a contribuției.

Noul regulament al armatei a trecut printr'o probă grea. După câte-va corecturi necesare însă, acest regulament a ajuns in stadiu de statornicie. Se vor pune silințe ca armata marină să se șporescă conform situației geografice a imperiului și a apărării intereselor lui.

La șfârșit mesagiul dice, că activitatea Italiei in concertul statelor, in armonie cu puterile aliate, țintesc la scopul sublim al susținerii păcii. Cu bucurie se alătură decă la inițiativa țarului, ca posibilitatea desarmării să se discute intr'un Congres internațional. In șperanța deslegării acestei serioșe probleme, Italia privesce cu încredere in viitor. Italia are nevoie de pace atât in afură cât și inăuntru țării, pentru-ca printr'o administrație riguroasă, prin o reformă dréptă a dărilor și prin justiție neturburată, fiil ei să se pôte dedica binelui adevărat.

Prințul grecesc George se pregătesc a merge în Creta, ca guvernator. O telegramă din Atena spune, că însoaș poporațiunea *mohamedană* a orașelor Canea, Kandia, Retimio și altele au ales comitate, cari să adreseze prințului cuvinte omagiale.

Noul guvernator, îndată după sosirea lui în Creta, va da o proclamație către poporațiunea insulei, în care garantează drepturi egale, pe lângă datorințele egale tuturor. După organizarea serviciului central, prințul va face călătorii prin insulă.

Sorțea Filipinilor. După cum se anunță din Washington, comisiunea de pace se ocupă cu cestiunea, câtă sumă să plătească America pentru cedarea Filipinilor. Dacă pertractările în privința acesteia nu vor duce la reușită, Statele-Unite vor lua în posesiunea lor insulele și vor porni o expediție cu scopul final de a li-se ceda tot teritoriul, ce-l vor pretinde. Se știe, că guvernul american ar plăti mai bucurios 20—25 milioane de dolari, decât să începă un nou război.

Alianță anglo-americană. La banchetul camerei comerciale ținut alaltăieri în New-York, la care a participat și fostul ministru engles *Herschel*, generalul *Woodford* a declarat, că a primit ordin expres de la Mac Kinley, să salute pe oșpele engles. *Herschel* răspundând șise, că în Anglia tot mai mult prinde rădăcină ideea unei alianțe anglo-americane, pentru cazul când ar fi pericolitate de o a treia putere Anglia și America.

SCRILE DILEI.

— 6 (18) Noemvre.

Limbile țerilor pe bancnotele statului.

O interesantă ilustrațiune a stărilor din cele două părți ale monarhiei ne vor da noele bancnote de stat. Terminându-se în subcomisiunea pentru bancă și valută desbaterea noului statut de bancă, s'au stabilit și inscripțiunile pe noele bancnote. O parte va fi în limba maghiară, alta în limba germană — semn al dualismului. Dér pe partea germană va fi indicată valoarea bancnotei și în limbile: cehă, polonă, italiană, ruteană, română, sârbă, croată și sloveană — corăspundător limbilor țerilor din partea austriacă a monarhiei, pe când cealaltă parte va fi curat maghiară, ca și când în Ungaria n'ar constitui majoritatea populațiunei (58%) României, Sârbiei, Croației, Germaniei și Rutenii. Noele bancnote vor vorbi în cestiunea limbei mai elocvent, decât multe tomuri. Oât de departe merge șovinismul Ungurilor de astăzi denotă faptul, că chiar pe faimosele bancnote ale lui Kossuth, cari presupuneau o Ungaria independentă, era indusă valoarea bancnotei în toate limbile țerii. Guvernul maghiar de astăzi este însă mai șovinist, decât însuși tatăl șovinismului, Kossuth Lajos. Nu li-e rușine de lumea, care va lua bancnote austro-ungare în mână ?!

„Academia ortodoxă“, societatea teologilor din Cernăuți, în ședința generală ordinară din 10 Noemvre c. și-a constituit comitetul pe anul administrativ 1898/9 în următorul mod: President: Nico Cotlarciuc; secretar de externe: Ioan Vorobchievici; secretar de interne: Ioan Grigoraș-Sucevan. — Secția literară: Presidentul secției și vice-presidentul I: Georgi Velhorea-Velehorsch; adlatul I și bibliotecar: Teofil Dubravski; adlatul II și cassar: Valerian Șesan. — Secția musicală: Presidentul secției și vice-presidentul II George Prelci; adlatul I și controlor: Isidor Pașcan; adlatul II și econom: Ioan G. Tomoiagă. — Comisiunea revădătoare: Referent George Filievici; adlati: Dimitrie Cărbun și George Cojocariu.

Medalia jubilară de aur pentru 50, ori mai mulți ani de serviciu activ în armata austro-ungară, după cum șerie „N. Wr. Tgbl.“, o vor primi 51 de inși, mai toți generali; printre aceștia se află și un armurar. Dintre membrii casei domnitoare va căpăta medalia jubilară de aur arhiducele Rainer. Ministrului comun de război Krieg-

hammer li lipsese, din 50 de ani, un an de serviciu.

Defraudare. Din Arad se telegrafază, că un adjunct dela oficiul postal de acolo, cu numele R. Brunner, a deslipit de pe mai multe epistole mărcile și le-a ținut pentru el. Făcându-se cercetare, s'a constatat, că Brunner de mai mult timp se ocupă cu meseria această. În locuința lui s'au aflat ca la 400 de epistole, de pe cari lipseau mărcile postale.

Mort de pellagră. O școire din Oradea-mare vestesce, că un individ cu numele Roth a murit în pellagră. El a fost mult timp căutat în spital, de unde depărtându se bôla l'a atacat din nou și a murit. Acesta este primul cas de pellagră în comitatul Bihorului.

O corabiă d'șpărută. Din Triest se anunță, că vaporul „Luizia-Peruele“, care înainte cu 20 de zile trebuia să sosescă din Syra în Barcelona, a dispărut fără de urmă. Se crede, că în drum a naufragiat și s'a cufundat cu marfă și personal cu tot în mare.

Studenti ruși arestați. Din Putario (Polonia rusescă) se anunță, că academia de agronomie de acolo a fost încunjurată zilele acestea de gendarmi și miliție, în care timp s'au făcut perchisiții domiciliare la locuințele studenților ruși. Au fost arestați 9 studenți. La universitatea din Varșovia au fost arestați 15 studenți, bănuți de-a face parte în societate secretă de conjurațiune.

Numire. D-l Emanuil Petean este numit practicant salarisat la oficiul de dare din Mureș Ludos.

Erna anului 1898/99. Faimosul Falb „profetesce“ următoarele despre ierna viitoare: Luna Decemvre: jumătatea întâi uscată, apoi zăpadă. Ianuarie: zăpadă din destul, temperatură domolă, apoi frig. Februar: jumătatea primă foarte frig, apoi schimbare repentină spre o temperatură mai domolă. Martie: la început foarte frig, către sfârșit cald, apoi zăpadă.

2 Pentru orășeni, funcționari, etc. cari au ocupațiuni sedentare sunt prafurile Seidlitz ale lui Moll cel mai bun remediu prin efectul lor la regularea mistuirei. O cutie 1 fl. se pôte căpăta șilnic prin poște de către farmacistul A. Moll liferantul curții din Viena. Tuchlauben 9. În farmaciile din provincii se se cêră preparatului Moll provădut cu marcă și șsubscriere.

Corespondența „Gaz. Transilvaniei“.

Turda, Noemvre 1898.

Cu bucuriă vedem, că interesul față de „Asociațiunea pentru literatura și cultura poporului român“ se desvôltă în cercuri tot mai largi. Cărturarii români din toate părțile alergă sub stindardul ei, ca luptând cu puteri unite să ușureze și grăbescă ajungerea scopului măreț, ce această societate îl urmăresce. În multe părți s'au înființat și se înființază despărțeminte noue, ca cu atât mai ușor să pôtă fi înrolați toți sub stindardul ei.

Intre aceste despărțeminte a fost și al XXII-lea, al Turdei, care deși s'a înființat încă de mult, a dat puține șemne de viață, ér activitatea lui de multe-ori a fost nulă, după cum a constatat și comitetul central în rapôrtele sale anuale, așa că la urmă a trebuit să fiă desființat.

Acuma, după cum am vădut dintr'un număr mai nou al „Gazetei Transilvaniei“, un delegat al comitetului central a convocat inteligența din Turda și jur la o adunare constituantă pe 26 Noemvre n. Despărțemintul se va înființa, respective reorganisa din nou, decî e timpul să lăsăm interesele și considerațiunile personale, să ne ridicăm mai pe sus de patimi, să scuturăm de pe picioarele noastre praful miseriiilor șilnice. Să nu uităm, că cel mai puternic semn despre viață și viitorul unei națiuni este desvôltarea sa intelectuală, este progresul în științe și în literatură. Asociațiunea acestea le urmăresce, dér nu va

puté ajunge la scop, decât în jurul său nu vede, decât descurajare și indiferentism.

Basat pe dragostea de neam și înaintarea lui, apelez la toți inteligenții din Turda și jur, ca lăsând la o parte separatismul și indiferentismul, ce copleșesce cele mai nobile sentimente, să alerge la adunarea constituantă și înrolându-se sub stégul ei, să i fie sprijinitori, dându-i concursul lor moral și material.

„La revedere la adunare“, acesta să vă fie lozinca.

— silian. —

Literatură.

În tipografia „Dacia“ a d-lui P. Iliescu și D. Grossu din Iași a apărut: „Ernest Renan în fața tribunalului științei“ șeu combaterea cunoscutei scrieri a lui Renan intitulată: *Vieța lui Isus* din trei puote de vedere: exegetico-biblic, istorico-critic și filosofic. Opera marelui scriitor Vlad. Guetée (l'abbé), tradusă din ruseșce de protos. Gerasim Miron, licențiat în teologie. Format mare 8° de 477 pagine. Un exemplar costă 3 lei șeu 1 fl. 50 cr. (plus 10 cr. porto.)

În tipografia „Gutenberg“ Joseph Göbl din Bucureșci a apărut: „Codul manierelor lumii culte pentru buna creștere și educația copiilor și adolescenților. Buchetul florilor civilizației europene, culeșe din operele a diferiți autori francesi și români și din propria esperianță a autorului: E. Bosianu, fost director la Ministerul de finance“. Prețul acestei cărți, de mare folos practic mai ales pentru părinți, este 1 leu șeu 50 cr. (plus 3 cr. porto.)

Avis. Primit spre publicare următorul avis: Peste câte-va zile apare de sub tipar opul: **Eșpunerea spiritismului**, de D. Voniga. Studiu complet și la noi unic în această specie de literatură. Cartea se va estinde peste 200 pag. și va cuprinde: „Istoria spiritismului“ și toate speciile de arte secrete și manifestațiuni spiritistice. Cei ce doresc a avé această carte unică și interesantă sunt rugați a-o procura încă de pe acuma dela autor în Arad, Str. Deak Fejencz Nr. 18 cu prețul de 1 fl. 50 cr. exemplarul.

Minunate sunt pentru popor scrierile fericitului Ioan Creangă, cari conțin cele mai dragălaşe povești, istorisirii, poesii etc. N'ar trebui să lipsescă aceste scrieri nici dintr'un sat, în care există cetitori români, căci ele procură cetitorului nu numai foarte plăcute momente de petrecere, dér îi dau și foarte prețioșe povești și învățături. Toate scrierile la-olaltă costă numai 1 fl. trimise francat și se pot căpăta la tipografia „A. Mureșianu“ în Brașov.

Dietetica populară, scrisă cu deosebită considerațiune la modul de vețuire a țeranului român, șorisă de d-l Simeon Stoica, medic pensionat. Carte tipărită cu ajutorul Asociațiunei transilvane, având în text un număr mare de ilustrațiuni. E o bună și prețioșă călăuză pentru țeran, ca și pentru orî-ce familie, arătându-i cum să-și păzescă sănătatea, cum să se hrănescă, cum să trăescă și de ce să se ferescă pentru a se puté bucura de-o viață veselă și îndelungată. Se pôte procura și dela Tipografia „A. Mureșianu“ din Brașov cu 85. cr. trimis franco.

ULTIME SCIRI.

Budapeșta, 17 Noemvre. În conferența de astă șeră a partidei liberale Banffy a declarat, că, decât va fi de lipsă, va propune măsură estera-ordinare guvernului și că e asigurat de încrederea coronei. Partida i-a votat apoi unanim încredere.

Afacerea-Hentzi.

Budapeșta, 17 Noemvre. Ședința de așă a camerei a fost foarte cercetată. Înainte

de ordinea zilei au cerut cuvântul Fr. Kossuth, Carol Eötvös, Rátkay, Hentaller, Bartha Ödön, Pichler, Barabas și Kubik. Toți acești deputați din opoziție s'au ocupat în vorbirile lor cu afacerea-Hentzi.

Fr. Kossuth a întrebat pe ministrul președinte, decât fără școirea lui s'a întâmplat comentariul ce-l face ministrul de război la ordinul prea înalt în afacerea strămutării statuei lui Hentzi, și decât ia răspunderea pentru acesta ?

Ministrul Banffy răspunse, că recunosce de îndreptățiță întrebarea lui Kossuth.

Eötvös: Casul e foarte trist. Conștiința națiunei este adenc vătămată. Statua lui Hentzi a fost ridicată spre batjocura națiunei maghiare, atunoc când eram șugrumați. Statua se pune acum tocmai acolo, unde nu este iertat să fie pusă. Ea nu va cresce Zrinyi-ii, ci numai Boeskey-ii. (Voce: Va educa ómenii ca Haynau). Lucrul acesta infamază trecutul nostru, și prin atentatul ce se comite în contra tinerimei, ni-se infamază viitorul.

Rátkay vorbesce tot în acest sens. Decă nu vom primi șatisfacție pentru fapta ministrului de război, șise el va veni timpul, când pe mormintele eroilor honveđi și de-asupra Golgotei din Arad va cresce érba, care va aduce rouă de sânge și națiunea maghiară va fi provocată să-și cêră șatisfacție.

Pichler: Hentzi, ca un soldat laș a cădut în ghenunchi și a cerut grație dela Kossuth după capitularea Petruveradinului.

Președintele chiamă la ordine pe Pichler pentru espresionile-i infamante.

Barabás: Tatăl mașter, șilesce pe fiul său, a cărui mamă a fost ucisă, se șărute chipul șters al ucigașului. Acesta se cere așă dela tinerimea maghiară. Face responsabil pe Banffy pentru ordinul de și prea înalt. Urșce și desprețuesc statua neșră, cum urșce și desprețuesc și pe cel ce o aduce mai aprópe de noi: pe Desideriu Banffy (Strigăte: Eljen Barabás !)

Polonyi: Eu desprețuesc pe Banffy îndoit. (O voce: Afară cu Banffy !)

Ministrul Fejervary declară, că ordinul ministrului de război s'a dat fără școirea guvernului unguresc. Dér statua nu e numai a lui Hentzi, ci a tuturor celor căduți. Ura contra lui vine de acolo, că a călcat pretinsul jurământ dat lui Kossuth și a bombardat Peșta. Că ar fi făcut acest jurământ nu se pôte dovedi, nu sunt acte oficióșe. Că a bombardat Peșta ? Dér în timp de război, ce așă face și eu în țeră străină în ast-fel de împrejurări, nu știu.

După discursul lui Fejervary, camera a trecut la ordinea zilei.

DIVERSE.

„Nu voesce!“ Wilhelm I, principele de Hessa, a pătimit în anii din urmă ai vieții sale de-o umflătură la gât. Inzadar și-a dat totă șilinta medicul său de casă, ca să vindece pe principele. În cele din urmă s'a simțit lipsa de a face o operație; însă nimeni nu se simția în stare a-o face decât renumitul Martin Langenbeck, profesor de chirurgie la universitatea din Göttingen. Langenbeck, fiind chemat de principe, a și venit. Principele însă nu dete atențiune renumitului medic și îl lășă să aștepte mult timp în antișambură, ér când în fine îl lășă să între, îl întempină cu cuvintele nu tocmai măgulitoare: „Putere-ar el să-mi opereze acesta?“ arătând cu degetul spre umflătură. Langenbeck măsură cu privirea pe principe de jos până sus șicând încet: „El ar puté, dér el nu voesce!“ și părăsi odaia. Inzadar fú totă ștăruința și rugarea principelui, căci Langenbek rămase neinduplecat și în 27 Februarie 1821, când principele muri de apoplexie, trebui să ducă cu sine în mormânt și umflătura dela gât.

Proprietar: **Dr. Aurel Mureșianu**

Redactor responsabil: **Gregoriu Maior.**

Foulard-Seide 65 kr.

bis fl 3.35 per Meter - japanesische, chinesishe etc. in den neusten Dessins und Farben, sowie schwarze, weisse und farbige Henneberg-Seide von 45 kr. bis fl 14.65 per Meter - in den modernsten Geweben, Farben und Dessins. An Private porto- und steuerfrei ins Haus. Muster umgehend.

G. Henneberg's Seiden-Fabriken (k. u. k. Hofl.), Zürich.

Cursul la bursa din Viena.

Table with exchange rates for various commodities like gold, silver, and bonds in Vienna, dated 17 Nov 1898.

Cursul pieței Braşov.

Table with market prices for various goods like flour, oil, and other commodities in Braşov, dated 18 Nov 1898.

AVIS!

Prenumerațiunile la Gazeta Transilvaniei se pot face și renoi ori și când dela 1-ma și 15 a fiecărei luni.

Domnii abonați să binevoiască a arăta în deosebi, când voiesc ca expedarea să li-se facă după stilul nou.

Domnii, ce se abonează din nou să binevoiască a scrie adresa așurit și să arate și posta ultimă. Administraț. „Gaz. Trans.“

Advertisement for Moll's medicines, including Prafurile-Seidlitz, Franzbranntwein, and Apa de gură-Salicyl, with detailed descriptions of their benefits.

Advertisement for ANUNCIURI (announcements and ads), stating that more ads lead to lower costs and higher publication rates.

Mersul trenurilor

pe liniile orientale ale căii ferate de stat r. u. valabil din 1 Oct. 1898.

Large railway schedule table with multiple columns for different routes (Budapesta-Predeal, Copșa-mică-Sibiu-Avrig-Făgăraș, etc.) and train types (mixed, passenger, etc.).

Notă: Orelle înscrise în stânga stațiilor sunt a se citi de sus în jos, cele înscrise în dreapta de jos în sus. - Numerii încadrați cu linii mai negre înseamnă orele de noapte. - Semnul <-> arată cu care direcție, încetăr merge trenul.